VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Lausunto/VNEUS
EU-erityisasiantuntija Lamminmäki

Päivämäärä: 16.2.2022

Lausunto: valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko VNS 10/2021 vp

Ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa nostetaan esille useita teemoja, jotka ovat keskeisesti esillä myös EU:ssa. Selonteon tekstissä kuljetetaan mukana rinnakkain niin kansainvälistä, EU- kuin kansallista tasoa. EU-taso on tekstissä vahvasti mukana, etenkin luonnollisesti EU:n ulkosuhdetoiminnan ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan, mutta myös oikeusvaltiokysymysten osalta. Muita EU-relevantteja kokonaisuuksia ovat mm. kestävä kehitys, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo sekä digitalisaatio. Selonteko täydentää alkuvuodesta 2021 hyväksyttyä valtioneuvoston selontekoa EU-politiikasta (Vahva ja yhtenäinen EU – kohti kestävämpää Euroopan unionia).

Ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa nostetaan esille useita teemoja, jotka ovat keskeisesti esillä myös EU:ssa. Selonteon tekstissä kuljetetaan mukana rinnakkain niin kansainvälistä, EU- kuin kansallista tasoa. EU-taso on tekstissä vahvasti mukana, etenkin luonnollisesti EU:n ulkosuhdetoiminnan ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan, mutta myös oikeusvaltiokysymysten osalta. Muita EU-relevantteja kokonaisuuksia ovat mm. kestävä kehitys, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo sekä digitalisaatio. Selonteko täydentää alkuvuodesta 2021 hyväksyttyä valtioneuvoston selontekoa EU-politiikasta.

Demokratia, oikeusvaltioperiaate ja perusoikeudet ovat eurooppalaisten yhteiskuntien perusta. Euroopan yhdentymishanke - rauhan, turvallisuuden, vakauden ja vaurauden takaaminen - perustuu näille arvoille. Ne kytkeytyvät eurooppalaisiin valtiosääntöperinteisiin, Euroopan unionin perussopimuksiin ja Euroopan unionin perusoikeuskirjaan sekä yhteisiin kansainvälisiin velvoitteisiin.

Demokratialla, oikeusvaltioperiaatteella ja perusoikeuksilla on sekä periaatteellinen että käytännön merkityksensä. Niiden toteutuminen vaikuttaa kansalaisten elämään, yritysten toimintaan, jäsenvaltioiden välisiin suhteisiin sekä EU:n yhtenäisyyteen, hyväksyttävyyteen ja uskottavuuteen. EU:n sisämarkkinat sekä oikeus- ja sisäasioiden yhteistyöhön liittyvä ns. vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue perustuvat keskinäiseen luottamukseen siitä, että hallinnolliset ja oikeudelliset päätökset ja käytännöt kaikissa jäsenvaltioissa kunnioittavat oikeusvaltioperiaatetta. Yhdessä jäsenvaltiossa esiintyvät puutteet voivat heijastuvat koko unioniin.

Selonteossa korostetaan ihmisoikeuksia olennaisena osana EU:n ulkosuhteita. Niin ikään EU-selonteossa painotettiin sitä, että kansainvälisen oikeuden kunnioittamisen sekä ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen tulee olla kaiken EU:n ulkoisen toiminnan ytimessä. Oikeusvaltioperiaate on keskeinen myös unionin laajentumis- ja naapuruuspolitiikassa, jolla edistetään rauhaa, hyvinvointia ja vakautta Euroopassa. EU-jäsenyyden tavoittelu edellyttää kumppanimailta EU:n yhteisiin arvoihin sitoutumista.

Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyvät kysymykset on nostettu vahvasti ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa. Kyseessä on myös EU-toiminnassa tärkeä prioriteetti. Suomi on toiminut aktiivisesti ja järjestelmällisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja muun muassa niitä koskeva vakiintuneen terminologian ylläpitämisessä.

Selonteossa on käsitelty myös hyvin kestävän kehityksen ja perus- ja ihmisoikeuksien yhteys (linkitys Agenda 2030 –ohjelmaan).